

**08 00 05 ЭКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НАРОДНЫМ ХОЗЯЙСТВОМ
(РЕГИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА)**

**08 00 05 ECONOMICS AND MANAGEMENT WITH NATIONAL ECONOMY
(REGIONAL ECONOMY)**

УДК 336.7

ББК 65 – 561

**ТАКМИЛИ МЕХАНИЗМИ
АМАЛИШАВИИ ЛОИҲАҲОИ
ИНВЕСТИЦИОНӢ ДАР
ИҚТИСОДИЁТИ МИНТАҚА**

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ
МЕХАНИЗМА РЕАЛИЗАЦИИ
ИНВЕСТИЦИОННЫХ
ПРОЕКТОВ В РЕГИОНАЛЬНОЙ
ЭКОНОМИКЕ**

**PERFECTION OF THE
MECHANISM OF REALIZATION
OF INVESTMENT PROJECTS IN
THE REGIONAL ECONOMY**

Бобочонов Даврон Дадочонович, д.и.и.,
профессори ДДХБСТ; **Раҳимова Нигора
Шарифҷоновна**, муаллими калони кафедраи
молия ва қарзи ДДХБСТ(Тоҷикистон, Хучанд)

Бабаджанов Даврон Дадоджанович,
профессор ТГУПБП; **Раҳимова Нигора
Шарифҷановна**, ст. преподаватель
кафедры финансов и кредита ТГУПБП
(Таджикистан, Худжанд)

Babadzhanov Davron Dadajohnovich, Dr. of
economics, Professor of TSULBP; **Rahimova Nigora
Sharifdjanovna**, senior lecturer of the department of
finances and credit of TSULBP, (Tajikistan, Khujand),
E-MAIL: bobojonovd@rambler.ru

Вожаҳои калидӣ: иқтисодиёти минтақа, лоиҳаҳои инвестиционӣ, рушди минтақа, сиёсати инвестиционӣ, механизми амалишавӣ, ҷозибанокӣи инвестиционӣ, самаранокӣи мултипликатсионӣ

Самтҳои такмили механизми амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ дар иқтисодиёти минтақаи Суғд муайян карда шудаанд. Сиёсати сармоягӯгорӣ ва унсурҳои он ҳамчун омилҳои муҳимми механизми амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ дар иқтисодиёти минтақа мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Муайян карда шудааст, ки дар тақомули механизми амалигардонии лоиҳаҳои инвестиционӣ самаранокӣи мултипликатсионии лоиҳаҳои инвестиционӣ аҳамияти хоса дорад. Дар самти такмили механизми амалигардонии лоиҳаҳои инвестиционӣ ва ҳавасмандгардонии иштирокдорони ҷараёни инвестиционӣ тавсияҳо пешниҳод шудаанд.

Ключевые слова: региональная экономика, инвестиционный проект, региональное развитие, инвестиционная политика, механизм реализации, инвестиционная привлекательность, мультипликационный эффект

Анализируются проблемы совершенствования механизма реализации региональных инвестиционных проектов в Согдийской области Республики Таджикистан. В этом контексте исследуется инвестиционная политика и её элементы как основной фактор механизма реализации инвестиционных проектов в экономике региона. Отмечено, что в совершенствовании механизма реализации инвестиционных проектов особое место занимает мультипликационный эффект от инвестиционных проектов, и в этом направлении даются рекомендации по совершенствованию механизма реализации инвестиционных проектов и выполнения задачи стимулирования участников инвестиционного процесса.

Key-words: regional economy, investment project, regional development, investment policy, implementation mechanism, investment attractiveness, multiplied effect

The authors analyze the problems of perfection aimed at a mechanism of implementation of regional investitive projects in Sughd viloyat of Tajikistan Republic. In this context they explore an investitive policy and its elements as a principal factor referring to the mechanism in question bound to function in the economy of the region. It is underscored that in a perfection of this mechanism special place is occupied by a multiplied effect of investitive projects; so, following this direction the authors give recommendations on perfection targeted at the mechanism in question and at implementation of the goal which would stimulate the participants in investitive process.

Татбиқи лоиҳаи инвестиционӣ дар рушди иқтисодиву иҷтимоии минтақа нақши муҳимро ишғол менамояд. Барои ҳамин дар нақшаҳо ва барномаҳои рушди минтақа ба татбиқи лоиҳаҳои инвестиционӣ аҳамияти махсус зоҳир карда мешавад.

Тадқиқоти гузаронидашуда дар самти татбиқи лоиҳаҳои инвестиционӣ дар сатҳи вилояти Суғд нишон медиҳад, ки дар ин раванд якчанд муаммоҳо ва омилҳо ҷой доранд.

Таҳлил нишон медиҳад, ки самаранокии механизми амалишавии лоиҳаҳои инвестиционии минтақавӣ, пеш аз ҳама, аз сиёсати инвестиционӣ вобаста мебошад. Аз ин рӯ, дар такомули механизми амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ баррасии самтҳои сиёсати сармоягузорӣ аҳамияти калон пайдо менамояд.

Дар шароити муосир сиёсати инвестиционии минтақа бояд аз чунин унсурҳои муҳим таркиб ёфта бошад:

- *ташаққули инфрасохтори бозори молиявӣ.* Таҳлили вазъи кунунии бозори молиявӣ дар вилояти Суғд нишон медиҳад, ки дар самти инкишофёбии он якчанд омилҳо ҷой доранд. Дар натиҷаи таъсири манфии ин омилҳо таркиби бозори молиявӣ пурра намегардад.

Дар минтақа бозори қоғазҳои қимматнок қариб, ки фаъолият намекунад. Ин гуна вазъият мавҷуд набудани рақобатро дар бозори қарзӣ исбот мекунад. Бевосита дар ҷараёни сармоягузорӣ низ ин омил ба механизми амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ таъсири худро расонида, боиси паст шудани самаранокии онҳо гардидааст.

Унсурҳои муҳими инфрасохтори бозори молиявӣ чун биржаи фондӣ, низоми ахбори ягона дар самти муносибатҳои молиявӣ қарзӣ, фондҳои инвестиционӣ дар минтақа дар сатҳи хеле паст қарор дошта, дар татбиқи лоиҳа аз ҷониби инвесторони дохилию берунӣ монеа шуда истодааст.

Албатта, ин масъала бояд дар ояндаи наздик ҳалли худро ёбад, зеро аз ин унсурҳои бозори молиявӣ муносибатҳои молиявӣ қарзии субъектони бозори инвестиционӣ вобаста мебошад;

- *асосноккунии роҳҳои оптималии татбиқи лоиҳаҳои инвестиционӣ.* Асосноккунии иқтисодию техникийи лоиҳаҳои инвестиционӣ яке аз шартҳои муҳими ҷараёни сармоягузорӣ мебошад. Барои амалӣ намудани ин фаъолият бояд ҳисобу китобҳои мутобиқ аз рӯи усулҳои маъмули баҳодиҳии лоиҳаҳои инвестиционӣ гузаронида шавад.

Бо ёрии амалӣ намудани ҳисобу китобҳои коэффитсиентию дисконти ҳуҷҷате омода мегардад, ки дар он ҳулосаи таҳлили лоиҳаи инвестиционӣ оварда мешавад ва ин ҳуҷҷатро дар таҷрибаи муҳосибӣ асоси иқтисодию техникийи лоиҳа меноманд. Тавре муҳаққиқ Мухамедова Г. таъкид менамояд, асоси иқтисодию техникийи лоиҳа бояд доир ба лоиҳаи инвестиционӣ маълумоти пурра дошта бошад, зеро дар заминаи он қарори сармоягузорӣ қабул карда мешавад. Инчунин, дар он ба мақсад мувофиқ будан ё набудани сармоягузорӣ, сатҳи хавфу хатар, даромаднокии он, фарқи он нисбат ба амалиётҳои қарзии

бонкҳо ва қоғазҳои қимматнок оварда мешавад[1]. Аммо таҷриба нишон медиҳад, ки на ҳама вақт ин қоидаҳо риоя карда мешаванд, хусусан, дар таҷрибаи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Омӯзиши механизми маблағгузорӣ ва амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ дар сатҳи вилояти Суғд собит месозад, ки лоиҳаҳои инвестиционӣ намоиш дода мешаванд ва дар умум сатҳи даромаднокии онҳо аз рӯи нақша эълон мегардад. Аммо таҳлилҳои муқоисавӣ дар бобати амалишавии лоиҳаҳои инвестиционии дигар, ё ин ки нисбати бозори қарзӣ ва қоғазҳои қимматнок гузаронида намешавад. Ин бошад, самаранок будани лоиҳаи инвестициониро ба пуррагӣ исбот намекунад, ки яке аз омилҳои манфии асосноккунии иқтисодии лоиҳаҳои инвестиционӣ ба шумор меравад;

- *таъмини кафолати сармоягузорӣ дар минтақа.* Ин самти сиёсати сармоягузорию минтақа бо роҳи коркарди олоғи хоси танзим ва татбиқи чараҳои инвестиционӣ чараён мегирад. Дар ин самт минтақа бояд чораҳо андешад, ки барои сармоягузорию дохилӣ ва берунӣ кафолати баргаштани маблағҳои гузошташударо диҳад.

Бояд қайд намуд, ки таъмини кафолати сармоягузорӣ дар минтақа бо ҷаззобияти инвестиционии он вобастагии калон дорад. Ҷаззобияти инвестиционӣ бошад, дар навбати худ, бо омилҳои худ маълум аст. Мехостем баъзеи онҳоро боз як бор қайд намоем. Ба ақидаи муҳаққиқи рус Маколов В.И., меёри муҳимми ҷаззобияти инвестиционии минтақа мавҷуд будани мутахассисони баландихтисос ва кормандони дурусткор мебошад [2, с. 23]. Мо бо ақидаи муаллиф пурра розӣ мебошем, зеро ин омил дар чараҳои таҳлили фаъолияти сармоягузорию минтақа бешубҳа ба назар гирифта мешавад. Таҳлили Маколов В.И. нишон медиҳад, ки дар он минтақаҳо, ки ҳиссаи мутахассисони баландихтисос ва кормандони меҳнатдӯсту поквичдон зиёд аст, дар он ҷо фаъолнокии сармоягузорӣ хеле баланд аст (масалан, дар минтақаҳои кишварҳои Чин, Ҷопон, Кореяи Ҷанубӣ, Олмон, Ветнам, Мексика).

Таҳлили мо дар ин самт нишон медиҳад, ки дар миқёси минтақаи Суғд дар самти мавҷудияти мутахассисони баландихтисос норасоӣ мушоҳида мегардад. Мутахассисони баландихтисос маълуман ба чараҳои муҳочирот ворид мешаванд, яъне, онҳо ба он минтақаҳо ё давлатҳо, ки дар он ҷо сатҳи зиндагӣ баланд аст, мераванд. Хусусан, дар марҳилаи муосири рушди иқтисодиву иҷтимоӣ дар минтақа, мутахассисон ё ба самти пойтахт муҳочир мешавад, ё ин ки тамоман аз мамлакат берун мераванд.

Яке аз меёри муҳимми ҷаззобияти инвестиционии минтақа мавҷудияти минтақаҳои махсуси иқтисодӣ аст, ки дар он ҷо меёри имтиёзноки сармоягузорӣ таъмин мешавад. Аз таҳлили муҳаққиқи ватанӣ Бобоев Ҷ.С. бармеояд, ки дар самти фаъолияти минтақаи озоди иқтисодии Суғд якчанд муаммоҳо ҷой доранд ва онҳо бевосита ба фаъолнокии инвестиционии минтақа таъсири худро мерасонанд [3, с. 24]. Дар ҳақиқат, мавҷудияти монеаҳо дар самти инфрасохтори истеҳсолӣ, татбиқи низоми андозбандӣ, тақсимоли мол ва механизми ташкили фаъолияти истеҳсолӣ то ҳол самаранокӣ фаъолияти минтақаи озоди иқтисодии Суғдро таъмин накарда истодааст.

Аз муаммоҳои ҷойдошта дар самти рушди фаъолияти инвестиционии минтақа бармеояд, ки имрӯзҳо зарурати тақмили сиёсати инвестиционии минтақа, хусусан, тақомули механизми татбиқ ва амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ ба миён меояд. Аз ин рӯ, ба мо зарур аст, ки ин самтҳоро баррасӣ ва роҳҳои татбиқи онҳоро муайян намоем бароем.

Тақомули механизми татбиқи лоиҳаҳои инвестициониро дар якчанд самт мушоҳида намудан мумкин аст. Онҳоро дар намуди схема нишон медиҳем (расми 1)¹.

Яке аз шартҳои муҳимми рушди фаъолияти инвестиционӣ чараҳои ташкил ва идоракунии он

¹ Сарчашма: аз тарафи муаллифон таҳия шудааст

мебошад. Ташкил ва идоракунии фаъолияти инвестиционӣ маҳз бо таҳия, татбиқ ва амаликунии лоиҳаҳои инвестиционӣ чараён мегирад. Барои ҳамин ҳам, тақомули механизми амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ дар иқтисодиёти минтақа ба мадди аввал гузошта мешавад.

Чараёни ташкил ва идоракунии фаъолияти инвестиционӣ ба ҳайси яке аз низомҳои васеи иқтисодиёти минтақа баромад менамояд. Дар ин низом ниҳодҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва сиёсии минтақа фаъолона иштирок намуда, мақсаднокии маблағгузориҳоро дар соҳаҳои гуногуни хоҷагии халқ асоснок мекунанд.

Масъалаи ташкил ва идоракунии лоиҳаҳои инвестиционӣ дар минтақа бояд ба приориҳои иқтисоди бозорӣ асос ёбад. Новобаста аз он ки дар мамлакат гузариш ба иқтисодиёти бозорӣ ба итмом мерасад, дар самти сармоягузорӣ ва молиякунии соҳаҳои иқтисодиёт баъзан олоти маъмурию фармонфармой истифода мегардад. Ин бошад, самаранокии амалишавии лоиҳаҳои инвестициониро паст намуда, бевосита ба қоҳиш ёфтани ҳавасмандии инвесторон оварда мерасонад.

Расми 1. Самтҳои асосии такмили механизми амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ дар минтақа

Гуфтаҳои боло дар сатҳи паст қарор доштани дастгирии давлатии чараёни инвестициониро инъикос менамояд. Аз ин рӯ, мо чунин меҳисобем, ки минбаъд дар миқёси вилояти Суғд дастгирии давлатии фаъолияти инвестиционӣ баланд бардошта шавад ва он ба туфайли татбиқи чунин принципҳо ба роҳ монда мешавад:

- муқаррар намудани тартиботи махсус дар таҳлил ва интиҳоби лоиҳаҳои инвестиционӣ ва маблағгузориҳои онҳо;

- коркарди механизми қадам ба қадам амалишавии лоиҳаҳо ва ҳатман илова шудани ҳуччати махсуси замимавай ба лоиҳаҳои инвестиционӣ, ки схемаи маблағгузориҳо ва тақсимои натиҷаи молиявиرو инъикос менамоянд;

- қорӣ намудани низоми мониторинги лоиҳаҳои инвестиционии татбиқшаванда бо мақсади маблағгузори минбаъдаи онҳо.

Дастгирии давлатии фаъолияти инвестиционӣ, хусусан, дар вақти ҷудо шудани маблағҳо барои амалишавии лоиҳаи инвестиционии муайян баръало намоён мегардад. Дар ин самт қайд кардан зарур аст, ки давлат ҳангоми татбиқи лоиҳаи инвестиционии аз буҷет маблағгузоришаванда бояд ба баҳши хусусӣ намуна бошад.

Дар шароити татбиқи ҳадафи чаҳоруми иқтисодиёти миллӣ- татбиқи саноатикунони босуръат – дар фаъолияти мақомоти давлатии маҳаллӣ ташаккули фазои мусоиди инвестиционӣ мавқеи хоса пайдо менамояд. Бо баробари ин, ба мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ зарур аст, ки чараёни инвестиционӣ ва рушди инноватсияҳо ро таъмин карда тавонад. Сухан дар бораи татбиқи лоиҳаҳои инвестиционии инноватсионӣ меравад. Айнан татбиқ ва амалишавии ин гуна лоиҳаҳои инвестиционӣ бевосита ба рушди баланди иқтисодиву иҷтимоӣ оварда мерасонад.

Дастгирии давлатии фаъолияти инвестиционӣ аз нуқтаи назари назарияи иқтисодӣ ба минтақа самараи мултипликатсиониро таъмин менамояд. Албатта, сармоягузорӣ яке аз унсурҳои муҳими чараёни тақриристеҳсол аст, аммо таъмини мултипликатсия дар шароити муносири татбиқшавӣ ва амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ каме масъалаи мушкил аст, зеро дар механизми он камбудӣҳо ва омилҳои манфии зиёд мавҷуд аст.

Ба фикри мо, самараи мултипликатсиониро бо амалӣ намудани лоиҳаҳои инвестиционии иҷтимоӣ иқтисодӣ таъмин кардан мумкин аст. Яъне, дар айни ҳол лоиҳаҳои инвестиционии ҳаҷман калони иҷтимоӣ ҷой доранд, (қисми онҳо аллақай амалӣ шуда истодаанд), ки амалишавии онҳо бевосита самараи мултипликатсиониро таъмин хоҳад намуд.

Механизми амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ, ки ба гирифтани самараи мултипликатсионӣ оварда мерасонанд, дар расми 2² дидан мумкин аст (расми 2.).

Расми 2. Самараи мултипликатсионии сармоягузорӣ дар иқтисодиёти минтақа

² Сарчашма: аз тарафи муаллифон таҳия шудааст

Аз механизми пешниҳодшудаи мо бармеояд, ки яке аз вазифаи ояндаи мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ дар вилояти Суғд бояд барои ҳалли вазифаи калидӣ дар самти сиёсати инвестиционӣ, яъне, ташаккулдиҳии сохтори самараноки фаъолияти инвестиционӣ равона карда шавад. Ин имконият медиҳад, ки лоиҳаҳо ва барномаҳои инвестиционии ҳаётан муҳим дар самти рушди иқтисодиву иҷтимоии минтақа татбиқ карда шаванд ва дар натиҷа самараи мултипликатсионӣ дар самти амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ таъмин гардад.

Дар самти такмили механизми таъминоти инвестиционии лоиҳаҳо ва таъмини ҳавасмандии иштирокдорони чараёни инвестиционӣ низ якчанд вазифаҳоро ҳаллу фасл намудан зарур аст. Якум, мувофиқи ақидаҳои олими рус Бетин А.В. дар ин самт, пеш аз ҳама, сафарбаркунии воситаҳои худии корхонаю ташкилотҳоро таъмин намудан зарур аст, ки чунин мебошад[4, с. 116]:

- баландбардории самаранокии истифодаи воситаҳои худии корхонаю ташкилотҳо, ки барои маблағгузории лоиҳаҳои инвестиционӣ равона мегарданд (фоидаи соф, фонди истеҳлок ва фонди андӯхти онҳо);

- чорӣ намудани низоми бучетикунонӣ ва дигар технологияҳои бехтаргардонии мафкураи молиявии субъектони иқтисодӣ. Ин амалҳо, пеш аз ҳама, барои паст намудани сатҳи коррупсия дар самти фаъолияти инвестиционӣ равона карда мешаванд.

Дуум, фаъолгардонии истифодаи имкониятҳои ҷалби сармоя тавассути бозори қоғазҳои кимматноки дохилӣ ва хориҷӣ. Аммо дар ин самт мавҷуд набудани сатҳи дуҷуми бозори қоғазҳои кимматнок дар дохили Ҷумҳурии Тоҷикистон монеаҳоро пайдо менамояд. Зарур аст, ки минбаъд айнан ба ташаккулёбии пурраи бозори қоғазҳои кимматнок дар мамлакат ва минтақа аҳамияти хоса зоҳир карда шавад, зеро мавҷудияти ин сегменти бозори молиявӣ барои субъектони иқтисодӣ имкониятҳои иловагии молиявиро таъмин менамояд ва мувофиқан самаранокии фаъолияти онҳо боло меравад.

Сеюм, таъмини самаранокии истифодаи захираҳои молиявии минтақа. Дар ин самт зарур аст, ки механизмҳои махсуси татбиқ ва амалишавии лоиҳаҳои инвестиционӣ истифода шаванд, то ки захираҳои молиявии мавҷуда самаранок истифода гарданд. Дар ин ҷо, асосноккунии муҳаққиқи ватанӣ Исвалиев С.Ҷ. дар доираи боҳамтаъсирӣ ва бо ҳам алоқамандии сармоягузории субъектони иқтисодӣ тавассути механизми кластери ташкили истеҳсолот қобили қабул аст[5, с. 12]. Дар ҳақиқат, дар ҳолати ташкили истеҳсолот тариқи механизми кластерӣ бо ҳам маблағгузории субъектони кластер дар доираи он, истифодаи самараноки захираҳои молиявии онҳоро таъмин менамояд.

Чаҳорум, дар шароити нокифоягии захираҳои молиявии дохилӣ бояд механизми ҷалби инвестицияҳои хориҷӣ такмил дода шавад. Ба фикри мо, бештар ба воситаҳои қарзие, ки аз ҷониби муассисаҳои молиявии Ғарб пешкаш мегардад, аҳамияти муҳим зоҳир намудан лозим аст, зеро онҳо шартӣ қулайи қарзҳоро пешкаш кунанд.

Инчунин, дар ин самт истифодаи таҷрибаи бонкҳои исломӣ низ муҳим аст. Амалӣ намудани лоиҳаҳои инвестиционӣ тариқи низоми бонки исломӣ, аз як тараф, ҳавфи молиявии лоиҳаро паст менамояд, аз тарафи дигар бошад, имконияти таъмини ҳавасмандии тамоми иштирокдорони чараёни инвестициониро медиҳад.

Панҷум, бояд, ки дар сатҳи минтақа низоми идорасозии ҳавфҳои молиявиро инвестиционӣ ташаккул дода шавад. Ин бошад, дар навбати худ ҳалли чунин вазифаҳоро талаб менамояд:

- ташаккул додани фонди захиравии минтақа бо ҷалби фондҳои захиравии корхонаю ташкилотҳо;

- васеъ намудани усулҳои идорасозии хавфҳои инвеститсионӣ;
- такмили механизми таъмини кафолати сармоягузорӣ.

Ҳалли ин вазифаҳо дар навбати худ дар сатҳи минтақа имконияти ташаккули механизми суғуртаи лоиҳаҳои инвеститсиониро медиҳад, ки яке аз шартҳои муҳими рушди фаъолияти инвеститсионӣ ва фаъолнокии он дар минтақа мебошад.

Вазъи ҷобачогузори кувваҳои истеҳсоли дар иқтисодиёти минтақа яке аз омилҳои муҳимме ба шумор меравад, ки ба самаранокии амалишавии лоиҳаҳои инвеститсионӣ таъсири худро мерасонад. Яке аз принсипҳои сармоягузорӣ низ бо мавҷудияти захираҳои иқтисодӣ дар самти ташкили фаъолияти хоҷагидорию истеҳсоли баромад менамояд. Тавре ки муҳаққикон қайд менамоянд, ҷобачогузори оптималии кувваҳои истеҳсоли дар минтақа асоси сиёсати инвеститсионии онро ташкил медиҳад, инчунин, ин омил ба дараҷа ва таносубҳои ҷараёни такрористеҳсол, истифодаи бошиддати (интенсивии) захираҳои иқтисодӣ дар минтақа таъсири мусбат мерасонад [6, с. 151]. Аз ин рӯ, дар татбиқи лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар минтақаҳои алоҳида бояд ба ҷобачогузори кувваҳои истеҳсоли аҳамияти аввалиндараҷа дода шавад.

Ҷобачогузори кувваҳои истеҳсоли дар иқтисодиёти минтақа яке аз вазифаҳои иқтисодии мамлакат ба шумор меравад. Барои расидан ба сатҳи оптималии ҷобачогузори кувваҳои истеҳсоли дар минтақаҳо бояд инфрасохтори иҷтимоӣ, истеҳсоли ва бозорӣ инкишоф ёфта бошад. Таҳлил дар минтақаҳои алоҳидаи вилояти Суғд нишон дод, ки дар баъзе минтақаҳо, ки инфрасохтор дар сатҳи паст қарор дорад (ноҳияҳои Ашт, Зафаробод, Шахристон, Айни) фаъолнокии сармоягузорӣ низ хеле суст мебошад. Вобаста дар самти ташаккули инфрасохтор зарурати амалишавии лоиҳаҳои инвеститсионӣ ба мадди аввал гузошта мешавад.

Мувофиқи барномаҳои давлатии рушд дар ин гуна минтақаҳо, умуман, дар сатҳи вилояти Суғд, аллақай, якчанд лоиҳаҳои инвеститсионии бузург амалӣ карда шудааст. Аммо, то ҳол сатҳи рушди инфрасохтор барои ҷобачогузори оптималии кувваҳои истеҳсокунанда кофӣ нест. Мавҷудияти миқдори зиёди захираҳои меҳнатӣ, ашёи хом дар минтақаҳои алоҳидаи вилояти Суғд ташаккулёбии бештари инфрасохтори истеҳсоли, дар ин замина бунёди корхонаҳои истеҳсолию саноатӣ, соҳаҳои хизматрасонандаи онҳоро талаб менамояд. Дар ин ҳолат, якчанд муаммоҳои иқтисодиву иҷтимоии минтақа ҳалли худро меёбанд, ки бо амалишавии ҳадафи қоруми иқтисодиёти миллии вобаста мебошад.

Дар самти баланд бардоштани самаранокии лоиҳаҳои инвеститсионӣ, инчунин, дар паст намудани хавфҳои молиявӣ дар ҷараёни амалишавии лоиҳаҳои инвеститсионӣ аҳамияти муҳимро татбиқи механизми маблағгузори шарикӣ давлатӣ ва бахши хусусӣ дорад. Ҳамкориҳои давлатию хусусӣ дар татбиқи лоиҳаҳои инвеститсионии венчурӣ аҳамияти калон дорад, зеро, аз як тараф, давлат дар асоси қонунҳои амалкунанда кафолат медиҳад, дар ҳолати ба вучуд омадани касодии лоиҳа, маблағҳои сафарбаршудаи бахши хусусӣ баргардонида мешавад. Аз тарафи дигар, дар ҳолати амалишавии бомувофаксияти лоиҳаи инвеститсионӣ, ҳам давлат ва ҳам бахши хусусӣ ба натиҷаҳои бузург ноил мегарданд.

Ҳамин тавр, дар ҳулоса чунин масъалаҳоро махсусан қайд намудан лозим аст:

Дар доираи ташкил ва идоракунии фаъолияти инвеститсионӣ дар вилояти Суғд, инчунин, дар самти татбиқи лоиҳаҳои инвеститсионӣ дар минтақа якчанд муаммоҳо ҷой доранд, ки такмили худро талаб менамоянд. Мо самтҳои такмили механизми идоракунии ва татбиқи лоиҳаҳои инвеститсиониро бо ҳал намудани чунин масъалаҳо пешниҳод менамоем:

- такмили механизми дастгирии давлатии лоиҳаҳои инвеститсионӣ, ки бевосита барои фаъолгардонии инвеститсионӣ дар минтақа равона карда мешавад. Дар доираи ин, аз

ҷониби мо, махсусан, таъмини самараи мултипликатсионӣ дар татбиқи лоиҳаҳои инвестиционӣ асоснок карда шуд, ки мувофиқи он намоёндагии мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ бояд дар самти сармоягузорӣ ҳамчун тарафи ҳаммаблағгузор иштирок намуда, барои ташаккули ҷазои солими инвестиционӣ тамоми ҷораҳои заруриро амалӣ намояд. Самараи мултипликатсионие, ки дар натиҷаи татбиқи лоиҳаҳои махсусан калон ноил мегардад, ба самаранокии тамоми агентҳои иқтисодӣ таъсири худро мерасонад;

- дар самти идорасозии ҳафҳои инвестиционӣ бояд ниҳоди махсуси он дар сатҳи вилоят ташаккул дода шавад. Вазифаҳои асосии ин мақомот бояд аз инҳо иборат бошад:

- сиёсати устуворсозии инвестициониро дар минтақа амалӣ намояд;
- захираҳои молиявии вилоятро ҳамоҳанг намуда, истифодашавии мақсадноки онҳоро дар самти татбиқи лоиҳаҳои инвестиционӣ назорат намояд;
- меъёрҳои интиҳоби лоиҳаҳои инвестициониро дар сатҳи вилоят муқаррар намуда, лоиҳаҳоро аз рӯи муҳимияташон барои дастгирии давлатӣ пешниҳод намояд;
- мурочати инвесторони ватанӣ ва хориҷиро дар асоси қонунгузории амалкунанда ҳаллу ҷасл намояд, дар ҳолати ба вучуд омадани қонуншиканиҳо дар ин самт барои музочот ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дархост ирсол намояд.

Инчунин, омӯзишҳо дар самти татбиқи лоиҳаҳои инвестиционӣ нишон доданд, ки ба самаранокии амалишавии онҳо сатҳи баланди коррупсия таъсири худро мерасонад. Барои пешгирӣ ва аз байн рафтани коррупсия, назорати механизми амалишавии лоиҳаҳои инвестициониро на танҳо тариқи мақомоти давлатии назорати молиявӣ, балки тавассути механизми аудит ба роҳ мондан ба мақсад мувофиқ аст. Ин механизм, хусусан, дар ҳолати маблағгузории лоиҳаҳои инвестиционӣ аз ҷониби ШДБХ муҳим мебошад, зеро дар ин механизм бахши хусусӣ кӯшиш менамояд, ки самараи баландро ба даст дарорад ва азхудкунии маблағҳои лоиҳа аз ҷониби шахсони масъули мақомотҳои давлатӣ аз байн рафта бошад. Бо ибораи дигар, татбиқи механизми амалишавии лоиҳаҳо тавассути ШДБХ паст шудани сатҳи коррупсияро таъмин менамояд, ки ин яке аз омили муҳими рушди фаъолияти инвестиционӣ на танҳо дар сатҳи минтақа, балки дар сатҳи мамлакат баромад менамояд.

Пайнавишт.

1. *Мухаммедова Г.А. Экономическое обоснование инвестиционных проектов в АПК // Актуальные проблемы современной науки. –2006. - №3 / <http://naukarus.com/ekonomicheskoe-obosnovanie-investitsionnyh-proektov-v-ark> (санаи муроҷиат: 12.09.2020).*
2. *Мақолов В.И. Доминанты инвестиционной политики региона в посткризисный период // Экономический анализ: теория и практика.-2010. - №36 (201). – С.19-24.*
3. *Бабаев Х.С. Свободные экономические зоны в системе факторов развития интеграционных процессов в национальной экономике Республики Таджикистан: автореф. дисс. канд.экон.наук. - Худжанд, 2015. – 24 с.*
4. *Бетин О.И. Некоторые аспекты региональной социально-экономической политики // Федеративные отношения и региональная социально-экономическая политика.-2003.- № 1. – С. 109-117.*
5. *Исвалиев С.Д. Формирование аграрных кластеров как основа активизации инвестиционной деятельности региона (на материалах Республики Таджикистан): автор. дисс. канд.экон.наук. - Душанбе, 2017. – 24 с.*
6. *Смирнова Л.Н. Размещение производительных сил в регионе с учетом экологических факторов // Записки горного университета. Т.167. Часть 1. – С. 150-152.*

Reference Literature

1. Mukhammedova G.A. *Economic Substantiation of Investitive Projects in AIC // Actual Problems of Modern Science, 2006, No. 3 / <http://naukarus.com/ekonomicheskoe-obosnovanie-investitsionnyh-proektov-v-apk> (Date of request: 12.09.2020).*
2. Makolov V.I. *Dominants of Investitive Policy of the Region in the Post-Crisis Period // Economic Policy: Theory and Practice. 2010, No. 36 (201). - pp. 23. (pp. 19-24)*
3. Babaev Kh.S. *Free Economy Zones in the System of the Development of Integrational Processes in the National Economy of Tajikistan Republic. Synopsis of candidate dissertation in economics. - Khujand, 2015. - 24 pp.*
4. Betin O.I. *Some Aspects of Regional Socio-Economic Policy // Federative Relations and Regional Socio-Economic Policy. 2003. No. 1. - pp. 109 – 117.*
5. Isvaliyev S.D. *Formation of Agrarian Clusters as a Ground of Enhancing Investitive Activity in the Region (on the materials of Tajikistan Republic). Synopsis of candidate dissertation in economics. - Dushanbe, 2017. -p. 12. (24 pp.)*
6. Smirnova L.N. *Location of Productive Forces in the Region with Environmental Factors Being Taken into Account // Scientific Notes of Mining University, - V. 167, Part 1. - pp. 150 – 152.*